

Höstkonferens 2015

Luleå, 14-15 oktober

Onsdagen den 14 oktober

08.30 STUDIEBESÖK

- Förorenad mark**, ett besök i Karlshäll där vi får en dragning runt Tyskmagasinen om projektet "Karlshäll" och saneringen av kvicksilver.
- Kronan och hamnen**. Vi besöker återvinningscentralen och återvinningsmarknaden för att se hur Luleå arbetar med återvinning och återbruk på ett hållbart sätt.
- Hägnan/Gammelstad**. Vi besöker världsarvet "Gammelstad" med Kyrkstaden som finns med på Unescos världsarvslista.

10.00 REGISTRERING OCH KAFFE

10.30 Inledning

Lars Thunberg, ordförande FAH Kommunerna och Miljön

10.45 Välkommen till Luleå

Hur använder kommunen miljöfrågorna för att profilera Luleå?

Göran Öhman, ordförande miljö- och byggnämnden, Luleå kommun

11.00 Vision Luleå 2050 – Hållbar samhällsplanering

Så här har vi lyckats med en hållbar samhällsplanering i Luleå, tre olika perspektiv.

- Vision 2050**. Hur vi tog fram vår vision 2050 som blev Luleås översiktsplan.
Anders Bylund, stadsbyggnadsförvaltningen
- Luftkvalitetsnormen**. Luleås arbete med att minska kvävedioxidhalten(NOx) i Luleå.
Göran Gabrielsson, stadsbyggnadsförvaltningen
- Markföroreningar**. Några exempel på två större föroreningar i nutid och historiskt.
Marianne Kallin, stadsbyggnadsförvaltningen

12.00 LUNCH

13.00 Hållbar samhällsplanering – så här gör vi framgångsrika arbetssätt

Fördjupning i visionsarbetet där Luleå redovisar de program som finns i Vision 2050.
Anna Lind Wikblad

13.30 Facebook en ny "industri" som påverkar staden

En genomgång av hur en succé kan orsaka positiva men också negativa konsekvenser för kommunen!
Karl Petersen, fd Kommunalråd

14.00 Giftfri stad och giftfri vardag

Hur kan kommunerna [bidra till att] förebygga kemikalierisker? Kemikalieinspektionen berättar om regeringsuppdraget Giftfri vardag och ger aktuella exempel.
Per Nordmalm, Kemikalieinspektionen

14.30 KAFFE

15.00 Förorenad mark – Hur ska kommuner och myndigheter samverka för ett framgångsrikt arbete?

Kommunernas möjligheter att använda databas över förorenade områden.
Carl Mikael Strauss, sektionschef, Naturvårdsverket
CJ Carlborn, Länsstyrelsen Västmanland,

15.45 Klimatklivet – hur?

Regeringen har beslutat om ett stöd på knappt två miljarder under mandatperioden. Naturvårdsverket har uppdraget. Hur ska det gå till, hur kan kommunerna söka?

Nanna Wikholm, Naturvårdsverket

16.30 AVSLUTNING

19.00 MIDDAG

Torsdagen den 15 oktober

Miljönämndernas tillsyn och kemikaliefrågorna

08.30 Vad är tillräcklig tillsyn?

Hur vet man som kommun om man gjort vad man ska? Kan kommunernas resultat visas för medborgarna?

Gunnar Fredriksson, miljöexpert, SKL

09.30 Aktuellt från Sveriges Kommuner och Landsting, SKL

Frågor som är på gång bl.a. kommunernas redovisning av enkät om jäv och taxor.

Ann-Sofie Eriksson, sektionschef, SKL

10.00 KAFFE

10.15 Tematiska samtal i grupper

A. Hållbar samhällsplanering, framgångsfaktorer, exempel från Luleå

B. Klimatinvesteringsstöd – hur kan man söka m.m.

C. Kommunal tillsyn, upplägg för att kunna mäta resultatet och utföra uppdraget

Loel
här med
Gunnar
Torn
Pavik

11.30 LUNCH

12.30 Ett nytt sätt att hantera en stor nedskräpning

Lös in fastigheten och sanera för att sedan sälja fastigheten. Ett sätt att vända ett problem till något positivt.

Göran Öhman, Luleå miljö- och byggnadsnämnden

13.00 PFAS – vad gäller, hur säkrar vi att fler dricksvatten inte blir påverkade?

Torbjörn Lindberg, statsinspektör, Livsmedelsverket

13.45 Enkät från SKL, så här är läget i Sverige med föroreningar av PFAS

Michael Öhlund, miljöexpert, SKL

14.30 AVSLUTNING OCH KAFFE

KALLELSE

till första mötet med FAH:s valberedning för perioden 2014-2018

Tid: Onsdag den 14 oktober kl 16.45.

Plats: Styrelserummet, Hotell Nordkalotten, Luleå

Förslag till dagordning:

1. Presentation av oss själva, inkl våra erfarenheter av valberedningsarbete och av FAH
2. Diskussion om valberedningens arbetsformer
3. Diskussion utifrån att FAH:s kassör Leif Schöndell meddelat att han bara kommer kunna sitta kvar fram till årsmötet 2016
4. Ev övriga frågor

Jag gissar att vi kan behöva 1 - 1½ timme för mötet. Vi ska i alla fall vara klara en stund före middagen.

Jag är tacksam om var och en meddelar till mig om ni kommer till höstmötet och kan delta i valberedningsmötet.

Välkomna!

Torbjörn Nilsson

miljönämndsordförande i Karlstads kommun

sammankallande i FAH:s valberedning

070-001 85 37

Sammanfattning av FAH-konferensen i Luleå 14-15 okt 2015

Giftfri stad och giftfri vardag. Per Nordmalm Kemikalieinspektionen

(sid1-11)

Mycket bra information! Vad kan vi på kontoret och nämnden göra för att ligga i framkant, utöva tillsyn i förebyggande syfte? Vad kan vi göra utöver tillsynen? Enkätfrågan på sid 9 visar att mycket kan göras då det gäller upphandling av varor och tjänster samt vid bygg och renovering. Här skulle vi kunna kräva att få vara med i initialskedet!

Aktuellt från SKL(sid12-19)

Här informerade som vanligt Ann-Sofie Eriksson om vad som händer på miljöfronten. Renodlade miljönämnder finns i ungefär hälften av landets kommuner. Dricksvattenutredningen emanerar i ett slutbetänkande april 2016. Vattenförsörjningen och vattnets kvalitet är nu högintressant i hela Sverige inte minst av PFAS problematiken.

Riksintresseutredningen är klar den 1 december 2015 där översynen kommer att föreslå förbättringar som är ändamålsenliga över tid och som inte leder till onödiga inskränkningar i användningen av mark och vatten.

I mars 2016 kommer ett förslag hur ett kommunalt insamlingsansvar för förpackningsavfall och returpapper från hushållen kan utformas. Ett mål är att det insamlade avfallet kan överlämnas till producenterna.

Naturvårdsverket - C M Strauss (sid 20-27)

*Definition: Ett förorenat område är * mark, *vatten, * byggnader, * anläggningar*

som är så förorenade att de kan medföra skada ELLER olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Miljömålet enligt verket är en giftfri miljö. 2200 objekt med hög eller mycket hög risk har åtgärdats till dags dato (c 200 är bidragsobjekt). 1200 riskklass-1- objekt återstår. Kommuner kan söka bidrag.

Om kommunens roll inom efterbehandling av förorenade områden kan Du läsa på sidan 26

Förorenade områden - Länsstyrelsen C Carlbom (sid 28-38)

I detta kapitel finns mer att läsa om förorenade områden. På kartan sid 3 kan det tyckas att hela Sverige är förorenat. Ja, varje kommun har förorenade områden, varav de flesta är kända.

Jag lägger in vad EBH stödet är för din kännedom:

EBH-stödet är länsstyrelsens databas över potentiellt eller konstaterade förorenade områden. EBH är en förkortning för efterbehandling. I EBH-stödet registreras alla områden som misstänks vara förorenade av nedlagda eller pågående industriella verksamheter som kan ha gett upphov till föroreningar. Databasen är uppbyggd för hela arbetet med förorenade områden från identifieringsfasen till åtgärdsfasen. Läs mer under databas för förorenade områden. Informationen i databasen är offentlig, vilket innebär att vem som helst kan kontakta länsstyrelsen och fråga om exempelvis en viss fastighet finns registrerad.

PFAS i dricksvatten – Livsmedelsverket (sid 39-48)

Om detta har vi fått bra dragningar från kontoret. Intressant dock att höra Livsmedelsverkets syn på saken. Sidorna är väl värda att läsa och begrunda. Vi vet inte hur läget är på andra dricksvattenanläggningar än de kommunala. Läs detta på sid 47 och se också vad som är på gång år 2015-2016.

PFAS i dricksvatten- en kunskapsinventering – SKL (49-57)

Denna information från SKL ger ytterligare kunskaper om läget av PFAS i landets kommuner. Vad behöver kommunerna för stöd? * ansvarsfördelningen mellan tillsynsmyndigheter är oklar * ansvarsfördelningen mellan verksamhetsutövare, räddningstjänst, fastighetsägare mm är oklar * vem står för kostnaderna? * riskbedömningar, gränsvärden, tekniskt stöd och eventuella åtgärder är något som bör vidtas.

Min fråga varför Generalläkaren dröjer med besked och varför Försvarsmakten har en annan förklaring till Uppsala PFAS problem möttes av "frågetecken". Man vet ej!

Klimatklivet, lokala klimatinvesteringar. Mätbara resultat – Naturvårdsverket (sid58-68)

Här gavs information om medel att söka. På sid 62 upplyses hur detta går till. Jag känner inte till hur aktiv Uppsala är i denna fråga.

Vad är tillräcklig tillsyn? G Fredriksson, SKL(sid 69-75)

Denna information från SKL kan med fördel användas som diskussionsunderlag inom kontoret och i nämnden vid något framtida utbildningstillfälle. Sidan 71 tycker jag är viktig. Där tycker Sveriges regering och OECD till.

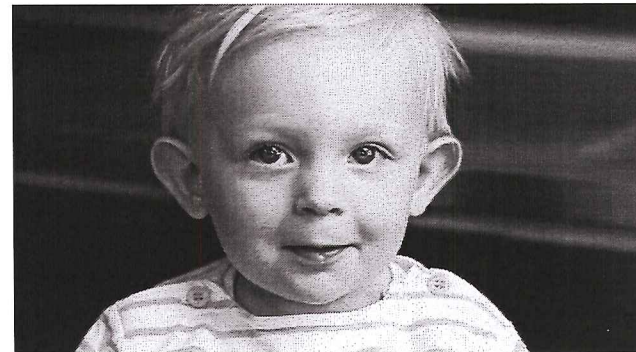
Sammanställningen är gjord av undertecknad med benäget godkännande av Hanna Victoria Mörck

Björn Smeds

Källa: fah.se/mötesinformation 2015

Giftfri stad?

- ♥ En stad som bryr sig hälsa och miljö
- ♥ En vacker vision som utmanar
- ♥ Tar tag i en stor och svår fråga som ändå är så nära
- ♥ Förebyggande kemikaliearbete lönar sig i längden
- ♥ Långsiktigt hållbart
- ♥ En attraktiv stad
- ♥ Bra för medborgarna
- ♥ Bra för barnen

2. Ställa kemikaliekrav vid nybyggnation och renovering

2.

- Kommunen, äger, förvaltar (och hyr) ett stort fastighetsbestånd
- Nybyggnad/renovering påverkar inomhusmiljön för människor i generationer framöver
- PCB-fogar, plastgolv, flamskyddsmedel,.....
- Vad bygger vi in i framtidens lokaler?
- Ställa kemikaliekrav vid nybyggnation och renovering!
- Kan kommunen ställa krav på miljöprestanda i översikts- och detaljplaner eller i marklov?
- KemI och Boverket: Loggbok

3. Rensa och byta ut befintliga kemiska produkter och varor

3.

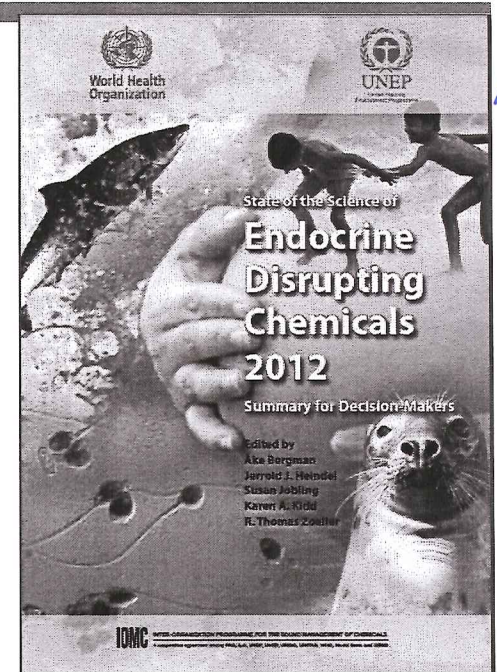
- Vad gör vi med de kemikalier, leksaker, möbler, inredning och andra varor med farliga ämnen som vi redan har?
- Se tex Stockholms kemikaliplan eller Sunbybergs

Hormonstörande ämnen

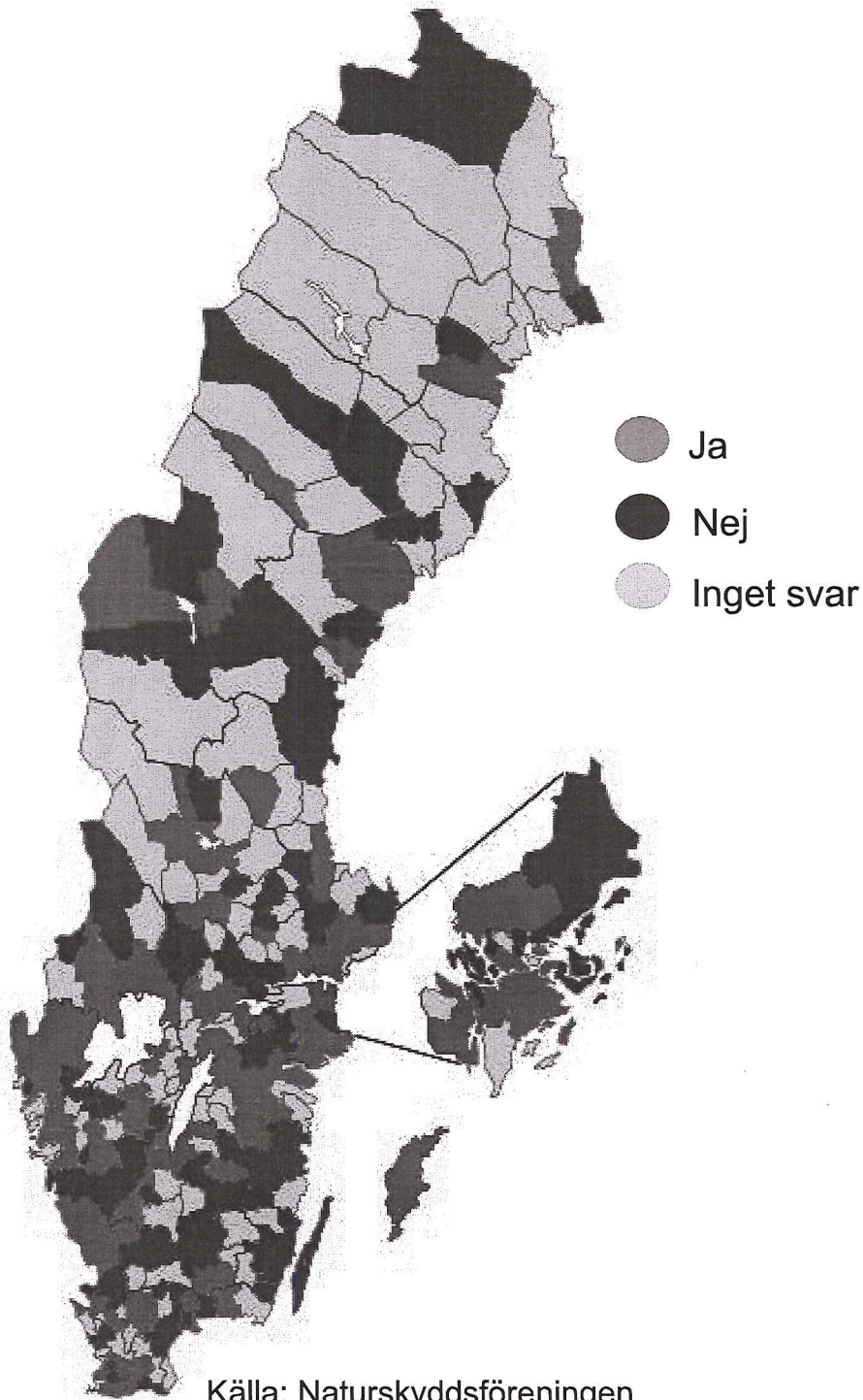
Vi vet:

- Hormonrelaterade sjukdomar ökar hos människan
- Kemikalier har orsakat hormonrelaterade skador på vilda djur
- Laboratorieförsök stödjer hypotesen att vissa kemikalier kan orsaka hormonrelaterade skador på människan och vilda djur

Skadar vi människans och andra djurs förmåga att fortplanta sig och utvecklas normalt?
I värsta fall underskattar vi grovt riskerna med hormonstörande ämnen!

5.

Källa: Naturskyddsföreningen

Giftfri förskola

Arbete pågår i 1/3 av kommunerna enligt Naturskyddsföreningen (hösten 2014)

Giftfri vardag / Giftfri miljö

Ett bredare arbete pågår i flera kommuner.

Ex. Nätverket Giftfria städer:
Stockholm, Göteborg, Malmö,
Helsingborg, Västerås, Jönköping.

6.

Vad kostar skador av farliga ämnen samhället – ex Kadmium?

- Kadmium orsakar benskörhet och benbrott
- Njurskador, Cancer. (Fertilitet), (Arvs massa)
- Kostnader för benbrott som beror på kadmium i mat, Sverige.
- Kostnader för en typ av effekt av ett kemiskt ämne:

4 mdr/år i Sverige

(= varav 30 miljoner kr/år i Luleå)

(KemI 2012)

4. Kommuner utbildar barn, ungdomar och personal

7.

- Kommunerna är tillsammans den största huvudmannen för att utbilda medborgare?
- Utbilda berörda yrkesgrupper inom kommunen och skolelever om giftfri vardag
- Håll Sverige rent är en möjlig partner i utbildning inom förskola och skola.

Vad kan vi göra för att förebygga risker med farliga ämnen?

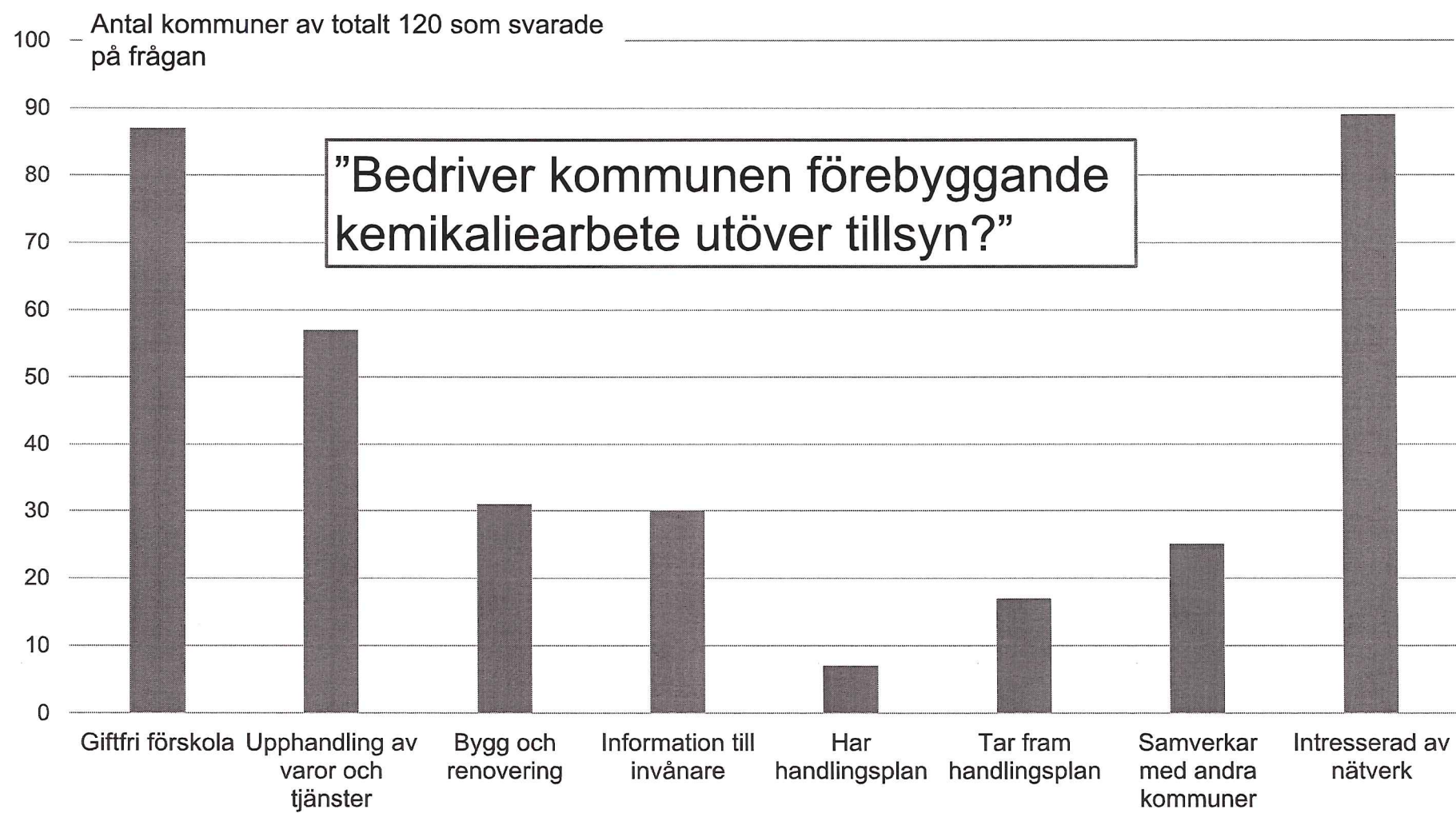
8.

1. Ställa kemikaliekrav i upphandling och inköp
2. Ställa kemikaliekrav vid nybyggnation och renovering
3. Rensa och byta ut befintliga kemiska produkter och varor
4. Utbilda berörda yrkesgrupper inom kommunen och skolelever om giftfri vardag

och

5. Informera kommunens invånare om giftfri vardag
6. Ta fram och förankra en kemikaliehandlingsplan: Kungsbacka, Västerås, Jönköping, Storstäderna.

Enkätfråga till kommunerna (maj 2015)

Startsida

PRIO är ett webbaserat verktyg för dig som vill påverka och arbeta förebyggande för att minska risker för människors hälsa och miljö från kemikalier. Verktöget vänder sig bl.a. till miljöchefer, inköpare, produktutvecklare. Verktöget kan också utgöra en kunskapskälla för miljö- och hälsoinspektörer, miljörevisorer, riskanalytiker eller den som på annat sätt kan påverka användning och hantering av kemikalier t.ex. genom strategiska beslut. PRIO ersätter Kemikalieinspektionens OBS-lista.

Med hjälp av verktöget kan du:

- Skapa systematik i miljöarbetet genom att använda steg-för-steg guiden
- Få information om prioriterade hälso- och miljöegenskaper
- Hitta ämnen som ingår i ämnesgrupper och olika produkttyper
- Få hjälp att utveckla rutiner för inköp, produktutveckling, riskhantering etc.

PRIO är en guide som hjälper dig att ta fram beslutsunderlag som kan ligga till grund för dina prioriteringar. Du får hjälp att strukturera ditt riskminskningsarbete och välja rätt kemikalie på rätt ställe. Till PRIO finns kopplat ett antal miljö- och hälsokriterier för ämnen som bör prioriteras i riskminskningsarbetet, samt en databas med exempel på sådana ämnen.

PRIO kan vara en hjälp i anpassningen till EU:s kemikalielagstiftning Reach samt i arbetet för en hållbar utveckling och vårt gemensamma mål Giftfri Miljö.

Verktöget är framtaget av Kemikalieinspektionen. Berörda branscher och myndigheter har gett synpunkter på verktöget under dess utveckling.

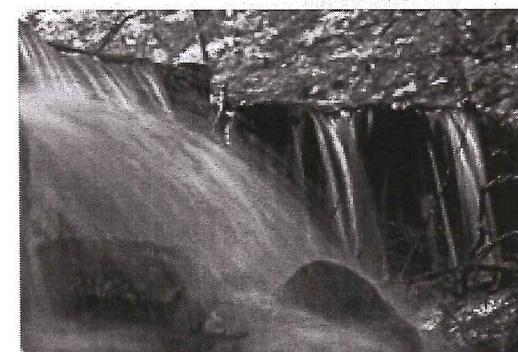
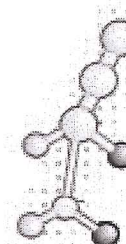
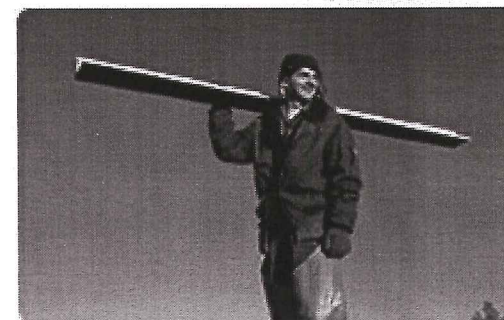
[▶ hitta i PRIO](#)[▶ Nytt i PRIO](#)

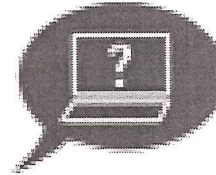
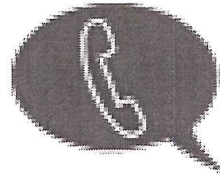
Foto: Thomas Henrikson

Fråga om kemikalier

Oberoende vägledning genom
Konsumentverket

Här kan du ställa din fråga
Fråga Kemikalieinspektionen

www.kemi.se

Aktuellt från SKL

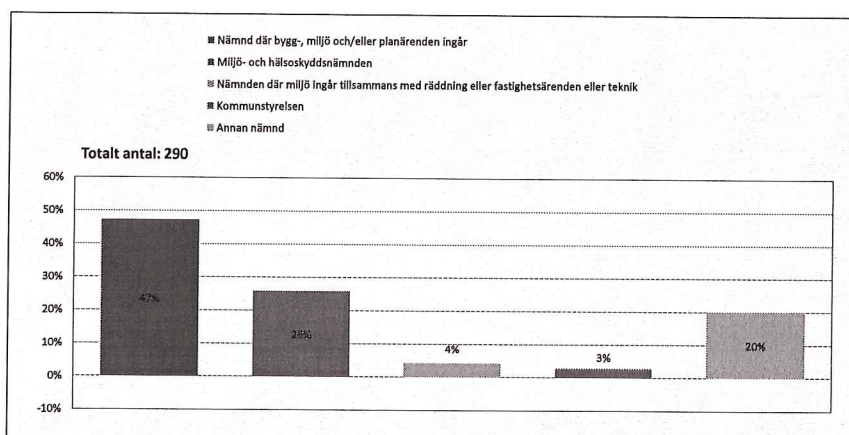
- Undersökning av kommunernas organisation för miljö

- Pågående statliga utredningar
 - Drickvattenutredningen
 - Riksintresseutredningen
 - Strandskyddsdelegationen
 - Avfall
 - Miljömålsberedningens uppdrag

Enkät om organisation inom miljö- och hälsoskydd, våren 2015

SKL

Under vilket politiskt organ behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor?

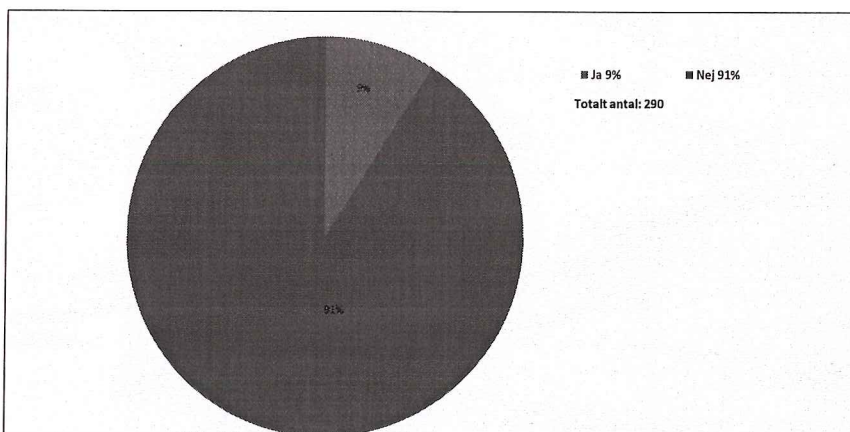
Under vilket politiskt organ behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor?

- Miljö-, bygg- och/eller plannämnder fortfarande vanligaste kommunala organisationsformerna för miljö- och hälsoskyddsfrågor (från 55 till 47%).
- Antalet ansvarsområden ökat sedan 2011, bredare ansvar nu.
- Andelen kommuner där nämnden utöver miljö- och hälsoskydd även ansvarar för frågor om alkohol, naturvård, kalkning, kostförsörjning, lotterier, kultur och fritid, brandtillsyn, trafikplanering, konsumentfrågor eller något helt annat område, har ökat sedan 2011 (från 4 till 20% = fjärde stapeln bild 3).

Under vilket politiskt organ behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor?

- I enkäten uppger 4 procent att miljöfrågorna ingår i samma nämnd som räddning, fastighet eller teknik. Det är en minskning från 11% år 2011. Sådana nämnder riskerar att uppfattas som jäviga.
- Om en kommun har en nämnd som enligt nämndreglementet ansvarar för både miljötillsyn, räddningstjänst och/eller underhåll av kommunens fastigheter eller byggnad av vägar innebär det att nämnden har tillsyn över sin egen verksamhet. I dessa fall blir nämnden jävig och en lösning behövs.

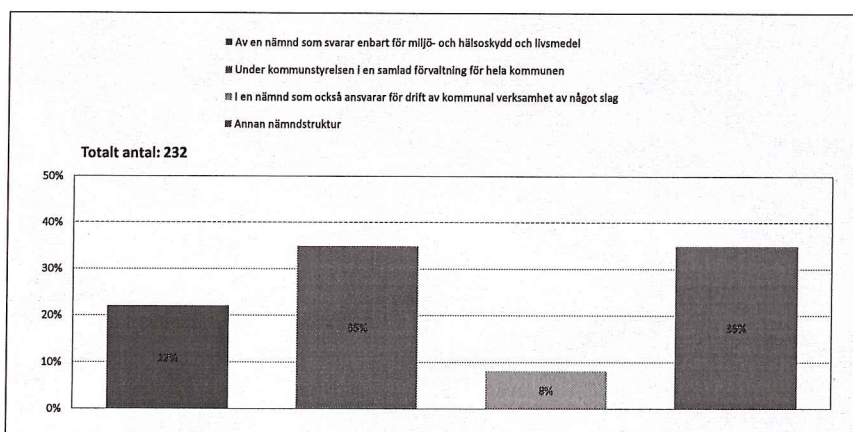
Hanteras drift och tillsyn över verksamheter med kommunalt huvudmannaskap av samma nämnd?

Hanteras drift och tillsyn över verksamheter med kommunalt huvudmannaskap av samma nämnd?

- Andelen kommuner som genom sin organisation av ansvaret för drift och tillsyn har ökat, från 5% år 2011 till 9% år 2015.
- Ungefär 8 av 10 svarar att de har politiskt beslutade rutiner för att undvika jäv vid myndighetsutövning.
- Vissa kommuner har valt att inrätta särskilda jävs-, tillsyns eller myndighetsnämnder.

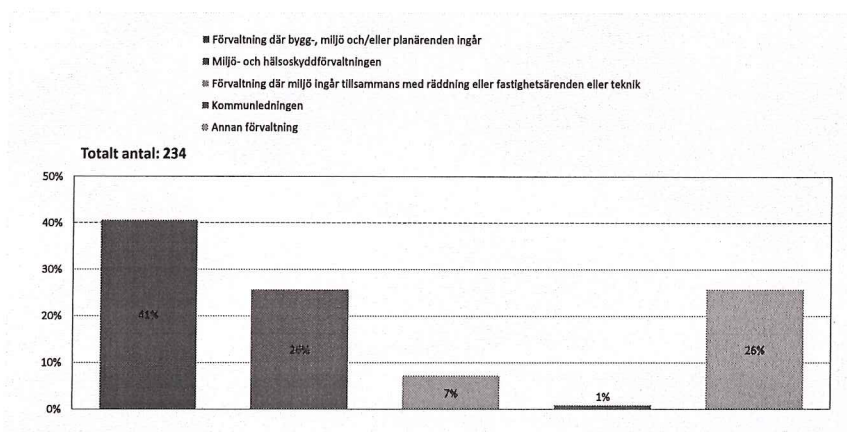
Av vem är miljöchefen anställd?

Av vem är miljöchefen anställd?

- Störst förändring, från 1% till 26%, syns i annan nämndstruktur”. Beror troligen på att frågan är annorlunda formulerad nu 2015. Där ryms t.ex. miljö-, bygg- och räddningsnämnder i årets enkät.
- Andelen kommuner där miljöchefen är anställd av en nämnd som även ansvarar för drift av kommunal verksamhet av något slag har minskat från 12 % år 2011 till 8 % år 2015.
- Andelen kommuner där tjänstemännen inom miljö- och hälsoskydd är anställda av en nämnd som även ansvarar för drift av kommunal verksamhet har också minskat sedan 2011.

I vilken förvaltning behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor som sorterar under miljöbalken och livsmedelslagen?

Dricksvattenutredningen

- Utredare Gunnar Holmgren- slutbetänkande april 2016
 - Från råvatten till tappkran
 - Hur säkra dricksvattenförsörjningen?
 - Vattenskyddsområden
 - Klimatförändringarnas effekter
 - Kontroll av dricksvattnet
 - Skyddet v dricksvatten

Riksintresseutredningen

- Slutbetänkande 1 des 2015
- En översyn av riksintressesystemets funktion
- Föreslå förbättringar som är ändamålsenliga över tid och som inte leder till onödiga inskränkningar i användningen av mark – och vatten
- SKL ser en oro i att systemet inte blir enklare
- Statens nationella intressen är så omfattande att de är svårt att klargöra grunden för nationella intressen

Ansvarsfördelning på avfallsområdet

- Utredare Mia Torpe
- Förslag på hur ett kommunalt insamlingsansvar för förpackningsavfall och returpapper från hushållen kan utformas
- Ge förslag på hur det insamlade avfallet kan överlämnas till producenterna
- Klart mars 2016

Strandskyddsdelegationen

- Nationell arena för samverkan erfarenhetsutbyte och dialog kring tillämpningen av strandskyddsreglerna
- Slutföras
- Ordförande Lärke Jones
- Slutförs december 2015

Miljömålsberedningen

- Ska utreda ett klimatpolitiskt ramverk för en långsiktig klimatpolitik
- Samt en luftvårdsstrategi

- februari 2016

I vilken förvaltning behandlas miljö- och hälsoskyddsfrågor som sorterar under miljöbalken och livsmedelslagen?

- Vanligast är förvaltning för miljö-, bygg- och/eller planärenden.
- Näst vanligaste är miljö- och hälsoskyddsförvaltning.
- Stor skillnad är "Annan förvaltning", från 1% år 2011 till 26% 2015.
- I femte stapeln finns skiftande ansvarsområden som i en del fall innebär att tillsyn och kontroll sker i samma förvaltning som verksamhetsansvar, eller att myndighetsutövning av skilda slag har samlats i en förvaltning.

20.

FAH KONFERENS 14 -15 OKTOBER

Carl Mikael Strauss

Ett förorenat område är

- mark
- vatten
- byggnader
- anläggningar

som är så förorenade att det kan medföra skada
eller
olägenhet för människors hälsa eller miljön

21

Glasbrukstipp – Riskklass 1

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency 2015-10-26 3

Tjärfabrik – Riskklass 2

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency

4

Kristianstads gasverk

Foto: Läroverksamheten i Skåne län

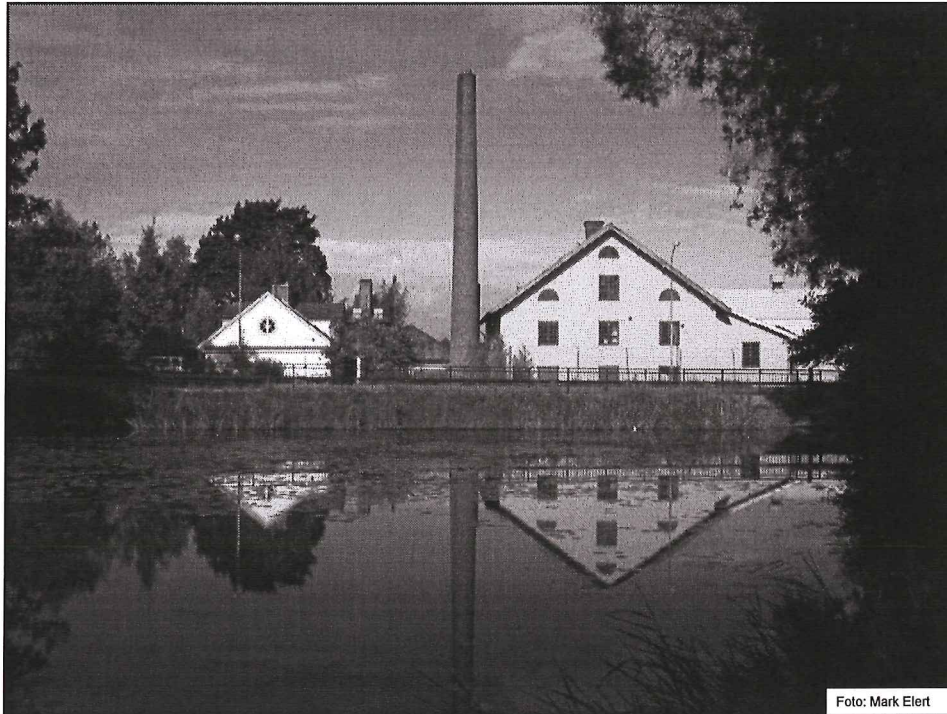

Foto: Mark Elert

Generationsmålet

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de största miljöproblemen är lösta, utan att orsaka nya miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.”

RIKSDAGSBESLUT OM MILJÖMALEN

Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön

Miljömålet – Giftfri miljö

Åtgärdade objekt: ca 2 200 med hög eller mycket hög risk,
varav ca 200 är bidragsobjekt

Återstår: 1 200 riskklass-1-objekt

24.

Naturvårdsverkets uppdrag inom efterbehandling av förorenade områden

Det statliga arbetet med sanering av förorenade områden

- Åtgärder i fokus
- Nationell plan för fördelning av medlen
- Bidrag dit de gör mest miljönytta
- Öka åtgärdstakten
- Ökad teknikutveckling
- ~45 objekt saneras nu 2015

Teknikutveckling

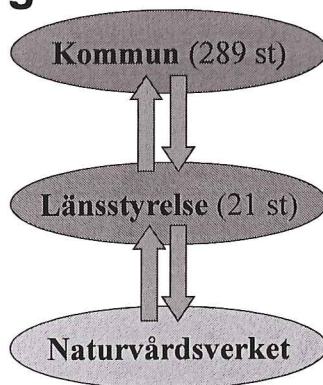

- Historiskt, urschaktning och bortforsling allra vanligast
- Användning av ny teknik ökar – för att minska transporter och deponering
- Ny teknik prioriteras

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency 2015-10-26 11

EBH-organisation – statliga bidrag

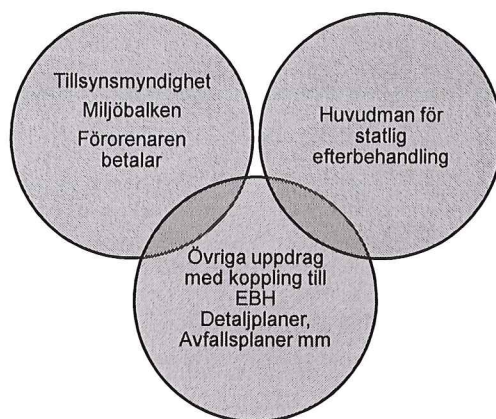
Huvudmannaskap

Bidragshantering
Regional prioritering

Bidragshantering
Nationell prioritering
Uppföljning/utvärdering

Kommunens roll inom efterbehandling av förorenade områden

Vinster med efterbehandling och huvudmannaskap

- Miljön och hälsa – minska riskerna
- Stärk kompetensen - Bidra med kommunal tid och få 100 % av kostnaden från staten
- Medverka till teknikutveckling
- Möjlighet till Goodwill och mervärden
- Återanvänd gammal industrimark
- Mervärden – arbetstillfällen, lösa problem som hindrar samhällsutvecklingen
- Möjlighet att påverka - rådighet

Stöd till kommunerna som tillsynsmyndighet och huvudman

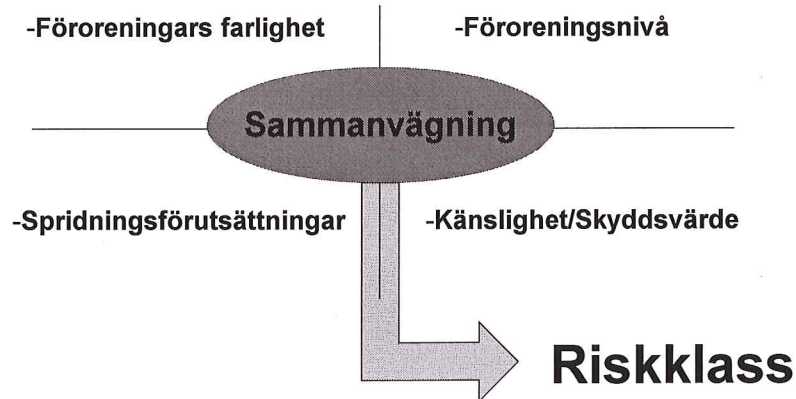
- Full kostnadstäckning för projektledning som huvudman
- Tillsynsvägledning genom kontakterna med Ist
- Korttidsstöd via SGI
- Tillsynsprojekt via länsstyrelserna
- Länsstyrelsernas tillsynssamordnare
- Juristgrupp på länsstyrelsen

Myndighetssamverkan som ger stöd - Naturvårdsverket, SGI och SGU

Förorenade områden

MIFO, Metodik för inventering av förorenade.

1

Förorenade områden

Riskklass

- Risk för människa och miljön
 - 1 Mycket stor risk
 - 2 Stor risk
 - 3 Måttlig risk
 - 4 Liten risk

Det är främst objekt i riskklass 1 och 2 som man prioriterar för vidare arbete.

2

Förorenade områden

Riskklass, antal objekt i landet

Fas	Antal
Identifierade	81234
Riskklass 1	980
Riskklass 2	6525
Riskklass 3	10285
Riskklass 4	5763

3

Förorenade områden

Några branscher och deras riskklassfördelning

Bransch	Antal				
	Id	Rk 1	Rk 2	Rk 3	Rk 4
Gruva och upplag - Sulfidmalm, rödfyr	1531	60	249	458	650
Järn-, stål- och manufaktur	834	45	153	401	108
Plantskola	2636	14	563	709	224
Träimpregnering	510	87	156	156	34

4

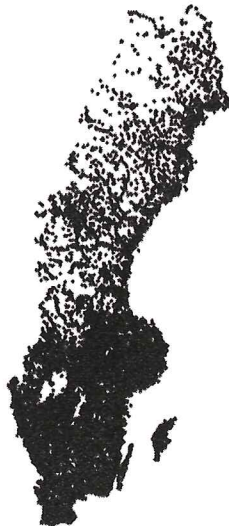
Förorenade områden

Antal objekt i några län.

Län	Antal
Gotland	979
Kronoberg	2006
Jönköping	5070
Skåne	6669
Västra Götaland	8992
Stockholm	10881

5

Förorenade områden

6

Förorenade områden

Prioritering

- Objekt med akut hälso-/miljörisk eller där det redan föreligger påtagliga negativa effekter.
- Objekt med föroreningar som har hög prioritet i miljöarbetet p g a bedömd hälso- och miljöfarlighet och halter och mängder av betydelse.

Prioritering för undersökning och ev. åtgärd.

7

Slutredovisningsprojektet

Under hösten 2014 fick gruppen i uppdrag av NV att:

- Samla och sprida erfarenheter och resultat från arbetet med att inventera Sveriges förorenade områden
- Öka användningen av EBH-stödet (målgruppsanalys etc.)
- Ta fram kommunikationsplan, bl.a:
 - Identifiera målgrupper
 - Formulera budskapstexter
 - Ta fram informationsmaterial

8

Slutredovisningsprojektet

Styrkor med MIFO:

- Metoden är välkänd utanför länsstyrelsevärlden – ett begrepp!
- Enkel att sätta sig in i och systematiskt uppbyggd
- Objekt med olika informationsmängd går att jämföra med varandra.
- Används för att kunna prioritera objekt i det vidare EBH-arbetet
- Ger ett skriftligt underlag som bevaras.

9

Slutredovisningsprojektet

Svagheter med MIFO:

- För stort tolkningsutrymme
- Subjektiva bedömningskriterier
- Inventerarens erfarenheter och kunskaper väger in för mycket
- Föroreningsnivån och spridningsförutsättningar är svårbedömda
- Metodiken allt för generell för vissa branscher
- Finns inget minimikrav för mängd information

10

Slutredovisningsprojektet

Framgångsfaktorer i inventeringsarbetet:

- Omfattande kartläggning av förorenade områden, vilken legat till grund för det fortsatta arbetet.
- Kvantifierat ett miljöproblem.
- Dokumenterad information om förhållanden då (ögonblicksbild), viktigt då informationskällor kan försvinna.
- Likartat arbetssätt över hela landet.
- Utbyte av erfarenhet, kunskap och information.
- Arbetet har lett till undersökningar och åtgärder

11

Slutredovisningsprojektet

Flaskhalsar i inventeringsarbetet:

- Svårt att planera då man inte insåg hur omfattande arbete skulle bli.
- Arbetssättet, bl.a. med två oberoende informationskällor, brist på information, PUL!

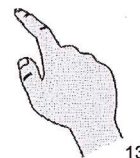
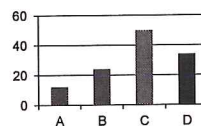

12

Slutredovisningsprojektet

Slutsats:

- Kvantifierar ett miljöproblem.
- Stor mängd objekt i EHB-stödet.
- Kvaliteten varierar med avseende bl.a. på läge och information, men medvetenhet om kvaliteten.
- Dock så är lägena tillräckligt bra för att ge ett "varnande finger" i samband med fysisk planering mm.
- Riskklasserna är ett prioriteringsverktyg.

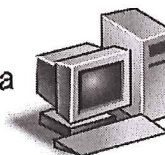

13

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

- Ägs och förvaltas av Länsstyrelserna
- Tillgänglig för Länsstyrelserna och Naturvårdsverket.
- Snart kommunerna (miljöhandläggare).
 - Under 2015 de 20 kommuner som ingår i en referensgrupp
 - Under 2016 övriga kommuner.
 - Behörighetsnivån inte löst.
 - Juridiska frågor granskas

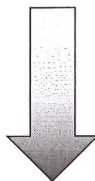
14

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

Informationsmängden beror på vilken fas objektet är i. Faser:

- Identifierat
- Inventerat
- Undersökt
- Åtgärdat

Ökad mängd information

15

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

- Innehåller information om (minimiinfo):
 - Läge (koordinater)
 - Bransch/branscher
 - Fastighet
 - Kommun

16

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

- Men även (inte alltid, men väldigt ofta):
 - Vilka kemikalier som använts på ett objekt
 - Tillverkningsprocesser
 - Produktionsvolym
 - Restprodukter
 - Info om byggnader
 - Viktiga årtal (tid för verksamhet, årtal för processer etc.)
 - Riskklassningsdokument
 - Vad som ev. är förorenat (vilket media)

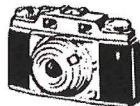

17

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

- Men även (inte alltid, men ofta):
 - Miljötekniska markundersökningar (för- eller huvudstudie)
 - Dokument från åtgärder
 - Kartor
 - Info om kommunikering
 - Ansvarsbedömning/-utredning
 - Bilder.

18

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

Kvalitet:

- Samtliga länsstyrelser är medvetna om kvaliteten på innehållet i EBH-stödet
- Störst kvalitetsbrister på objekt som man arbetat väldigt lite med, eller sådana som man inte arbetat med på länge.
- Objekt i en högre fas har oftast högre kvalitet (mer korrekta uppgifter)
- Det mest förekommande felet när det rör läget för ett objekt är att koordinaterna är placerade på fel ställe inom rätt fastighet. Alla Lst är medvetna om att det finns fel avseende läget för objekt.

19

EBH-stödet

Databas över förorenade områden:

- Varför använda EBH-stödet
 - Det finns mycket information som kan vara nyttig i ärendehandläggning.
 - Ger information om situationen på en plats före det att man "planerar" eller "gräver".
 - Ger en överblick av föroreningssituationen i en kommun, kvantifierar ett problem
 - Kan ge källan till ett problem.
 - Prioriteringsverktyg.

20

38

Tack för mig!
cj.carlbom@lansstyrelsen.se

Frågor?

39.

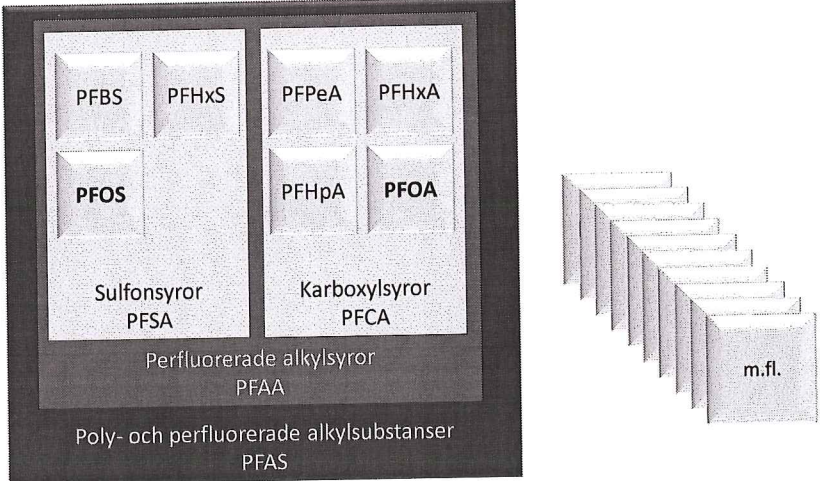

PFAS i dricksvatten

Torbjörn Lindberg
Statsinspektör
Livsmedelsverket
Team Support

LIVSMEDELS
VERKET

PFBS	PFHxS	PFPeA	PFHxA
PFOS		PFHpA	PFOA
Sulfonsyror PFSA		Karboxylsyror PFCA	

Perfluorerade alkylsyror
PFAA

Poly- och perfluorerade alkylsubstanser
PFAS

m.fl.

LIVSMEDELS
VERKET
NATIONAL FOOD
AGENCY

Vad är PFAS?

- Långa kolkedjor - på kolen sitter fluoratomer
- Unika egenskaper (temperaturlåghet och ytaktivitet)

**LIVSMEDELS
 VERKET**
NATIONAL FOOD
 AGENCY

Egenskaper och effekter

- Svårnedbrytbara
- Lättrörliga
- Vitt spridda i miljön
- Tusentals olika
 - Bara ett ämne förbjudet i EU (PFOS)
 - Nya tillkommer
- Ansamlas i kroppen
- Påverkar hälsan långsiktig
 - Sköldkörtel, lever, fettomsättning, immunförsvar

**LIVSMEDELS
 VERKET**
NATIONAL FOOD
 AGENCY

Släckskum från brandövningsplatser

**LIVSMEDELS
VERKET**

 NATIONAL FOOD
AGENCY

2010 – Mälaren (Arlanda)

[Nyheter](#)
[Sport](#)
[Kultur](#)
[Regionalt](#)
[Opinion](#)
[Väder](#)

ABC [Byt region](#)

Giftutsläpp sprider sig till dricksvatten

14 januari 2010

Halmsjön vid Arlanda flygplats är förgiftad av kemikalier från flygplatsen. Nya undersökningar som ABC kan berätta om visar att fisken innehåller skyhöga halter miljögifter. Och de rinner vidare mot Stockholms dricksvattentäkt.

**LIVSMEDELS
VERKET**

 NATIONAL FOOD
AGENCY

2011 - Botkyrka (Tullinge)

Miljögifter i dricksvatten i Tullinge

1 november 2011

Botkyrka kommun har stängt Tullinge vattenverk tills vidare. Orsak: föroreningar i dricksvattnet.

2012 - Uppsala (Ärna)

Brandsläckningsämnen hittade i Uppsalavatten

Publicerat måndag 3 september 2012 kl 11:02
Uppdaterat, måndag 3 september 2012 kl 12:17

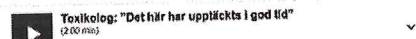

Foto: Anders Wiklund/Scanpix

Ett antal dricksvattenbrunnar som försörjer Uppsala med vatten har tagits ur drift. Detta efter att man upptäckt oväntade ämnen i vattnet.

2012 - Halmstad (FMTS)

P4 Halland

Start P4 program A-O Tablå Låtlistor Arkiv Om ...

Halmstad

Föroreningar i dricksvatten

Publicerat torsdag 15 december 2012 kl 07:25

Föroreningar har hittats i en av kommunens grundvattentäkter i Halmstad. En av brunnarna vid vattentakten i Mickedata innehåller mindre mängder av substansen PFAS.

2013 - Ronneby (Kallinge)

P4 Blekinge

Start P4 program A-O Tablå Låtlistor Arkiv Om ... Tips!

Kallinge

Giftigt ämne hittat i Kallinges vatten

Publicerat måndag 16 december 2013 kl 15:48

"Vi har hittat giftiga ämnen i dricksvattnet"
(6:53 min)

Höga halter av den förbjudna kemikalien PFAS har hittats i vattenprover i Kallinge.

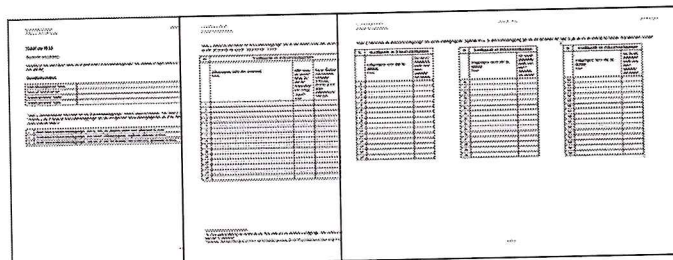

Hur tänker Livsmedelsverket?

- Stor hälsofara?
 - Hur giftiga är ämnena
 - Hur höga är halterna
- +
- Vanligt förekommande?
 - Enstaka eller många händelser
- =
- Stort problem eller litet problem, nationellt?
 - Individuellt eller generellt stöd

Enkät 2014

- Till alla kontrollmyndigheter för vidare befordran till kommunala dricksvattenproducenter
 - 1 februari till 1 september 2014
 - Sprida information och aktivera
 - Kartlägga problemets omfattning i Sverige

The image shows a survey form with multiple columns and rows, likely for recording data from various water production centers. The form includes sections for identifying the water source, recording monitoring data, and providing contact information for the responsible authority.

45.

Resultat av enkäten 2014-09-01

Bedömning av påverkan på dricksvattenanläggningen	Antal (n)	Andel (%)
Är inte, eller har bedömts inte vara, påverkade av PFAS	1692	93
Saknar ställningstagande angående påverkan av PFAS	19	1
Är, eller har bedömts vara, påverkade av PFAS	108	6
Totalt	1819	100

- 3,6 miljoner människor får dricksvatten från råvattentäkter som är påverkade av PFAS
- Ytvatten och grundvatten

Rekommendationer om riskhanteringsåtgärder

Ri
all
oc
Bran
av di

- Pressrum
- Sok - nyheter
 - Nyheter
 - Pressmeddelanden
 - Kommentarer
 - Debattartiklar
 - Hetskaändan
 - Presbilder
 - Livsmedelsverket i sociala medier
 - Prenumerera

Startida > Nyheter > Ekstremmedelstämning > Nivåer för bedömning av...

Nivåer för bedömning av perfluorerade ämnen i dricksvatten

Ur nyhetsbrevet 2014-03-12

Livsmedelsverket har tagit fram så kallade åtgärdsgränser för perfluorerade ämnen i dricksvatten. Med hjälp av åtgärdsgränserna kan dricksvattenproducenterna avgöra om de ska vidta åtgärder för att få ner halterna och hur de ska råda sina invånare. Detta gäller även huskällor som har egen brunn.

Det finns idag inga lagstadgade gränsvärden för perfluorerade ämnen (PFAS) i dricksvatten. Livsmedelsverket har därför lagt fram så kallade åtgärdsgränser för dessa ämnen. Åtgärdsgränserna har utgått från att dricksvattenproducenterna och om i Sverige ska kunna avgöra om halterna i dricksvattnet innebär att de måste sätta in åtgärder för att sänka dem, eller, i värsta fall, undvika vissa produkter från att dricka vattnet. Gränserna är satta för att skydda foster och spädbarn, eftersom de är mest känsliga.

Det är viktigt att dricksvattenmyndigheterna testar vattnet och operar snabbt med utgångspunkt från åtgärdsgränserna, säger Emma Hallén Ankarberg, toxicolog på Livsmedelsverket.

Halter som kräver åtgärder

Om dricksvattnet innehåller mer än 50 nanogram PFAS per liter vatten uppmåttas dricksvattenproducenterna att operera vid åtgärder för att sänka halten i dricksvattnet. Om dricksvattnet kommer från en ytvattentäkt bör också halten i råvattnet undersökas för att ta reda på om fäskan i sjöarna kan vara påverkad.

Om dricksvattnet innehåller mer än 500 nanogram PFAS per liter vatten bör kvinnor som planerar bli gravida inom den närmsta tiden, är gravida eller ammar, samt spädbarn som får modermjölkstämning, undvika att dricka vattnet, eller äta mat som tillagats med vattnet, till förtäring.

Kartläggning över orter med förorenat dricksvatten
Just nu pågår en kartläggning bland landets dricksvattenproducenter för att ta reda på vilka orter dricksvattnet kan ha förorenats av perfluorerade ämnen. Detta har det visat sig att perfluorerade ämnen har läckt till grundvattnet och förorenat dricksvattnet i Hallgöle (Borås), Uppåsa, Bäcklyra och Bräared (Borås). På dessa orter har de förorenade dricksvattenkällorna stängts. Senast den 1 april ska samtliga kommuner ha rapporterat sina resultat till Livsmedelsverket.

Om perfluorerade ämnen i dricksvatten
För mer information om perfluorerade ämnen i dricksvatten
Informationscentrum för dricksvatten och mat

Pressmeddelanden

- 2014-03-14 Pressmeddelande: Vika, Låsa, snöka - spara pengar och miljö
- 2014-03-12 Pressmeddelande: Nivåer för bedömning av perfluorerade ämnen i dricksvatten
- 2014-03-11 Pressmeddelande: Överlägs dricksvattenkontroll
- 2014-03-11 Pressmeddelande: Klockanringat finns naturligt i helm
- 2014-02-28 Pressmeddelande: Kommunerna har högt fördröande för Livsmedelsverket
- 2014-02-26 Pressmeddelande: Forsnu arbetar för att identifiera föroreningar
- 2014-01-23 Pressmeddelande: Enklare följa regler om tilläts
- 2014-02-25 Pressmeddelande: Tilläts i livsmedel, i nyuppså

Åtgärdsgränser, summa av PFAA₇

Halt PFAA ₇ (ng/l)	Rekommenderad åtgärd
90	Minska halten så långt som det är praktiskt möjligt
900	Minska halten och inskränk användningen av vattnet

Plats	PFBS	PFHxS	PFOS	PFPeA	PFHxA	PFHpA	PFOA
Kallinge	460	3 600	17 000	64	650	55	170
Tullinge		200	260		17		85
Uppsala	22	110	55		11		

2014 Båstad m.fl.

Lokall Nyheter Webb-tv Grävnavet Sport Nöje Kultur Opinion
 Bjov Båstad Helsingborg Höganäs Klippan Landskrona Perstorp Svalöv

Gift stänger dricksvattenbrunn

BÅSTAD

Perfluorerade ämnen har hittats i en kommunal dricksvattenbrunn i Förslöv. "Det är oacceptabelt att det finns i dricksvattnet", säger Kemikalieinspektionens Bert-Ove Lund.

 DELA 0
  TWEETA 0
  MEDIA

Text: Evelina Gunnarsson Text: Philip Tréhiér

Publicerad 27 juni 2014 15:13 • Uppdaterad 27 juni 2014 15:13

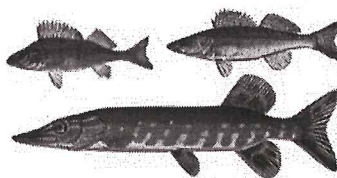

NSVA stängde under torsdagskvällen, i samråd med Båstads kommun, en kommunal dricksvattenbrunn i Förslöv. Det här efter att NSVA hittat spår av perfluorerade ämnen i dricksvattnet.

Vad vet vi inte?

- Läget på andra dricksvattenanläggningar än de kommunala
 - Små offentliga och kommersiella anläggningar och egna brunnar
- Betydelsen av andra föroreningskällor än brandövningsplatser
 - Dagvatten, avlopp, atmosfärisk transport
- Risk med fisk
- Tillräcklig om giftigheten
 - För andra än PFOS och PFOA

På gång 2015-2016

- Nationella nätverk
 - Nätverk med aktörer
 - Nätverk med myndigheter
- Regeringsuppdrag om PFAS
 - Screening av förekomst i yt- och grundvatten och kartläggning av föroreningskällor (Naturvårdsverket)
 - Ta fram preliminära riktvärden för mark och grundvatten (Sveriges Geotekniska Institut)
 - Kartlägga användningen och ta fram ett nationellt åtgärdsprogram (Kemikalieinspektionen)

Förebyggande åtgärder uppströms

- Effektiv kemikalie-lagstiftning
- Räddningstjänstens och försvarets miljöhänsyn
 - Vad som används
 - Hur det används
- Marknaden

- + **Healthy** – The patented Swiss Diamond coating is designed for cooking without oil and is recommended by the American Vegetarian Association (AVA).
- + **Safe** – Swiss Diamond cookware is manufactured exclusively in Switzerland under strict European health and safety regulations. It is completely free of PFOA.
- + **Eco-friendly** – The Swiss Diamond factory uses hydroelectric power and recyclable aluminum to reduce environmental impact.

PFOS-Brandsläckningsskum

Höga gifthalter efter brandskum vid F7
Provtagning på Vänerfisk skallsko

Publicerat onsdag, 24 juni 2015, kl 15:48 av Rikshälsö

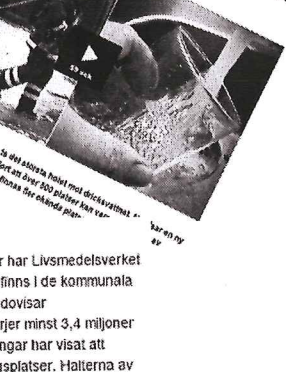
Första gången på en undersökning på yttre eller brandbekämpning med ett brandskum som innehåller perfluorerade ämnen (PFAS). Vid brand i F7 skivorna har en del av skivorna smält och skivorna är så smått sönder att skivan har flyttat sig och skivorna har smält ihop. Detta har lett till att PFAS har kommit ut i luften och i vattnet.

Det pågår en omfattande undersökning av skivorna och kartläggning av PFAS i skivorna av 43 olika perfluorerade ämnen (PFAS) i skivorna vid F7. Detta är ett första steg i att undersöka om PFAS finns i skivorna.

Brandbekämpningskum som används på flygfältens brandplattor har innehållit PFAS. Det har visat sig att flera PFAS ämnen innehåller höga halter av giftiga ämnen. Detta innebär att skivorna innehåller höga halter av PFAS.

Brandskum kan ha förgiftat över 500 platser

Gift i vattnet har tvingat kommuner stoppa vattnet

PFOS i många vattenverk
 Sedan PFOS och andra perfluorerade alkylsyror upptäckts i flera vattentäkter har Livsmedelsverket gått ut med en uppmaning till Sveriges kommuner att undersöka om ämnena finns i de kommunala vattentäkterna samt rapportera resultatet till Livsmedelsverket. I dagsläget redovisar Livsmedelsverkets på sin webbplats att 66 vattenverk, som tillsammans försörjer minst 3,4 miljoner svenskar med dricksvatten, misstänks vara förorenade av PFAS. Undersökningar har visat att halterna framförallt är höga vid grundvattentäkter i anslutning till brandövningsplatser. Halterna av

Kunskapsinventering

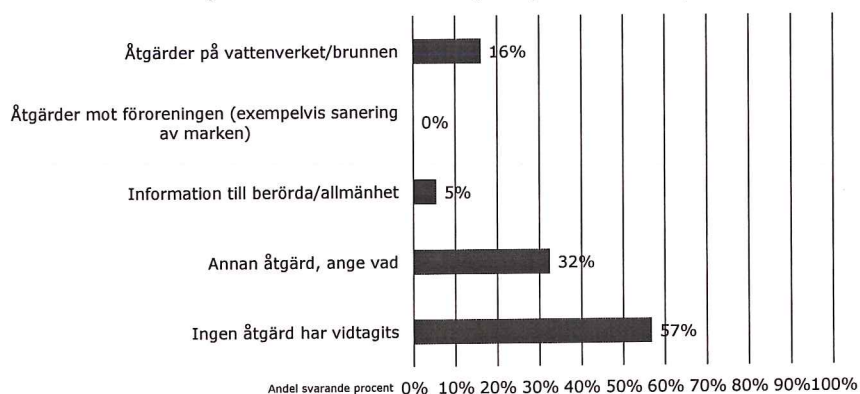
- Enkäten genomfördes från Maj – juni
- Gick ut till de kommuner som hade påvisat halter av PFAS i Livsmedelsverkets undersökning om PFAA i råvatten och dricksvatten 2014
- Enkäten gick ut till 72 kommuner
- Svar från både miljökontor och tekniska kontor
- Uppföljning av vissa svar skedde i september

Resultat - påverkan

- Hur många av era allmänna dricksvattenanläggningar var över huvud taget påverkade av PFAS och/eller PFOS?
 - 38 kommuner svarade JA på sammanlagt 72 anläggningar
- Hur många av era allmänna har/hade en påverkan över åtgärdsgränsen 90 ng/l?
 - 7 kommuner svarade JA

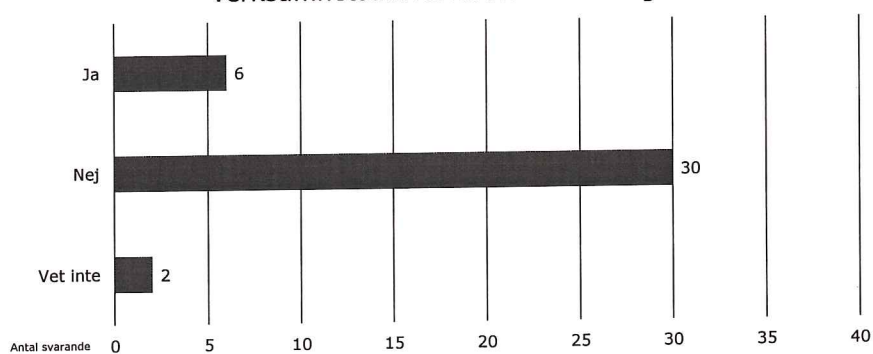
Resultat - åtgärder

Vilka åtgärder har kommunen vidtagit mot PFAS- och/eller PFOS-föroreningen (oavsett halt)?

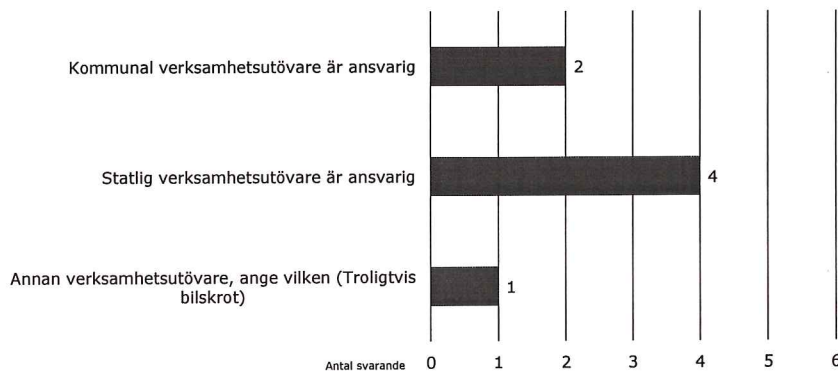
Resultat - åtgärder forts.

Har kommunen spårat den eller de ansvariga verksamhetsutövarna för föroreningen?

Resultat – åtgärder forts.

Vem eller vilka var de ansvariga verksamhetsutövarna?

Resultat - kostnader

Ställde frågor till kommuner om deras kostnader för arbetet med PFAS/PFOS

Kommunerna kunde inte svara

Beror på?

- Kan ej bedöma
- Svårt skatta kostnader
- Anger inte tid som en kostnad
- Svarande känner inte till kommunens hela kostnad

**Gifter i Kallingsvattnet stiger -
vattenverk stängt**

~ Samhället måste ta ansvar för att stoppa spridningen av PFAS till grundvatten och vattendrag. Kommunen genom Uppsala

Vatten har redan tagit ansvar genom att installera kolfilter i Bäcklösa vattenverk, det beräknas kosta 10 miljoner kronor årligen. Men bäst är att rena vatten och mark så nära utsläppskällan som möjligt, säger Maria Gardfjell.

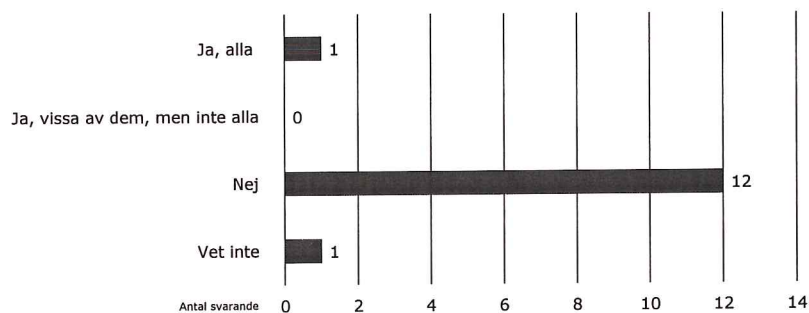
Nu kopplas det nya Kallingsvattnet på

Sedan december 2013 har Kallingsborna fått sitt dricksvatten från Kärrgården i Ronneby, då vattenverket Brantfors stängdes efter PFAS-larmet.

Nu kopplas vattnet från den nya dricksvattentäkten i Karlsnäs på till Kallings ledningsnät. Den nya vattentäkten med ledningar kostar 35 miljoner kronor. Försvaret står för notan.

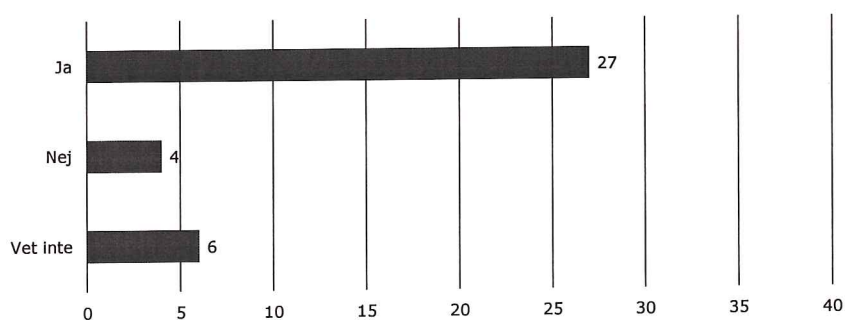
Resultat - kostnader forts.

Har kommunen erhållit ekonomiskt stöd av verksamhetsutövarna som ansvar för PFAS-föreningen?

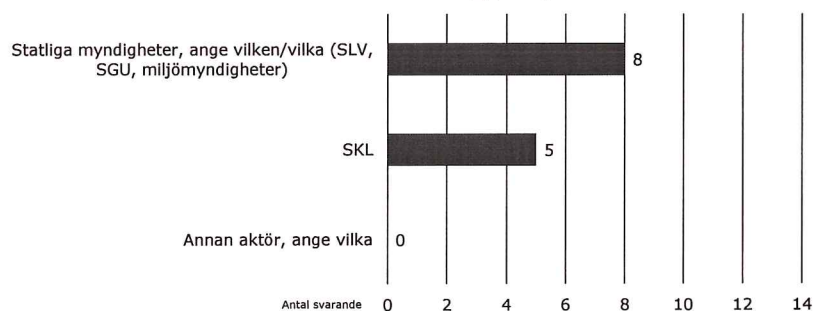
Resultat - information

Har kommunen fått tydlig information från ansvariga myndigheter om risken med kemikalierna PFAS och PFOS?

Resultat - stöd

Vem behöver kommunen stöd av i sitt arbete med PFAS- och/eller PFOS-föroreningar av dricksvattenanläggningar?

Vad behöver kommunerna för stöd?

- Ansvarsfördelningen mellan tillsynsmyndigheter är oklar
- Ansvarsfördelning mellan verksamhetsutövare, räddningstjänst, fastighetsägare mm är oklar
- Vem står för kostnaderna?
- Riskbedömningar, gränsvärden, tekniskt stöd och eventuella åtgärder som bör vidtas

Sammanfattning

- PFAS/PFOS är ett problem som berör väldigt många kommuner
 - Oklar uppfattning om kostnader hos kommunerna
- Berör många delar av kommunen
 - Miljökontor, utreda och ställa krav på dricksvatten och kommunala övningsfält
 - tekniska kontor, rena vatten och mark
 - räddningstjänst, vilket ansvar har man?
- Oklara gränsvärden
 - Finns åtgärdsgräns för vattenverk
 - Enskilda brunnar saknas
 - Markanvändning saknas

Sammanfattning forts.

- Saknas samsyn mellan myndigheter
 - Kommunerna önskar mer insyn i vad som händer från Generalläkaren
 - Hur samordnar staten sin information MSB, KEMI mm
 - Hur spårar man ansvarig för utsläppet?
- Behövs åtgärder
 - Hur sanerar man?
 - Vilka produkter (brandskum) är tillåtna?
 - Vad är viktigt att man kontrollerar och vilka krav ska ställas vid tillsyn?

Fokusera inte bara på vattenverken – detta är ett samhällsproblem

Vad borde göras

1. Ta bort oönskade produkter (brandskum) från marknaden
2. Utbilda räddningstjänsten i produkterna
3. Fastställ åtgärdsgränser för samtliga berörda myndigheter (mark/vatten)
4. Minska risken för exponering av konsumenter
5. Spåra utsläppspunkter
6. Minska utsläpp genom uppströmsarbete (sanering)

Kräver samarbete och öppenhet mellan samtligt berörda myndigheter!

Aktuellt

- Regeringsuppdrag om utsläppande på marknaden av brandsläckningsskum (möte i november) – klart 30 juni 2016
- 66 familjer i Kallinge inleder rättsprocess mot Försvarsmakten
- Försvarsmakten bryter mot Miljöbalkens hänsynsregler, KS Uppsala kommun

57.

58.

Klimatklivet– för ett klimatsmart samhälle

- Pengarna ges till klimatinvesteringar i kommuner, regioner, företag och organisationer.
- Satsningen ska leda till maximal klimatnytta på regional och lokal nivå.
- Syftet är att i första hand minska utsläpp av växthusgaser.

- Gärna bidra till spridning av teknik och marknadsintroduktion samt ha effekter på andra miljö kvalitetsmål, hälsa och sysselsättning.

Ur förordningen(2015:517) om stöd till lokala klimatinvesteringar:

- **4 §** Stöd ska i första hand ges till den eller de åtgärder som vid varje prövningstillfälle bedöms ge den största varaktiga minskningen av utsläpp av växthusgaser per investeringskrona. Om minskningen av utsläpp av växthusgaser är likvärdiga för flera ansökningar, ska hänsyn också tas till åtgärdernas möjlighet att bidra till spridning av teknik och till marknadsintroduktion samt till åtgärdernas effekter på andra miljö kvalitetsmål, hälsa och sysselsättning.

Investeringarna inom klimatlivet är en del i det stora klimatliv som behöver göras

- Regeringen har flera satsningar – t ex fossilfria resor och stöd till solceller.
 - Totalt 4,5 miljarder kronor under 2016.
- Naturvårdsverket arbetar för att uppnå miljömålen som rör klimat och luft
 - Frisk luft
 - Begränsad klimatpåverkan

Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Varför behövs Klimatklivet?

- Goda erfarenheter från tidigare satsningar
- Efterlängtad från många delar av samhället
- Klimatklivet en viktig satsning bland andra
- Mervärden: skapar jobb t ex inom arbetet med ny infrastruktur och främjandet av nya innovationer
- Nu behöver vi åtgärder!

Gå från ord till
handling!

62.

Hur ansöker man?

- Ta reda på fakta på Länsstyrelsen och Naturvårdsverkets webbplats:
www.naturvardsverket.se/klimatklivet
- Läs förordningen.
- Vänd dig till din länsstyrelse för frågor inför ansökan.
- Digitalt ansökningsverktyg – förbered dig genom att gå igenom frågorna först. Finns på NV:s webb.
- Nästa omgång planeras till november
- Ansökningsverktyget är planerat att öppnas i början av november.

Naturvårdsverkets webbplats

Klimatklivet - lokala klimatinvesteringar

Naturvårdsverket satsar på lokala investeringar för största möjliga klimatnytta. Det huvudsakliga syftet med satsningen Klimatklivet är att minska växthusgasutsläppen. Första ansökningsomgången är nu stängd. Den andra ansökningsomgången planeras till öppna den 1 november.

BILDRA

Att vara med är viktigt för att minska klimatpåverkan. Det är viktigt att du som företagare eller kommunal myndighet gör din del för att minska klimatpåverkan. Det är viktigt att du som företagare eller kommunal myndighet gör din del för att minska klimatpåverkan.

MILJÖRETTEN

Att vara med är viktigt för att minska klimatpåverkan. Det är viktigt att du som företagare eller kommunal myndighet gör din del för att minska klimatpåverkan.

Två huvudspår för kommunikation

Tydlig information och vägledning till de som ska söka

- Spridning av information
- Svar på frågor
- Marknadsföring

Resultat av stödet

- Resultatkommunikation
- Spridning av goda resultat och exempel

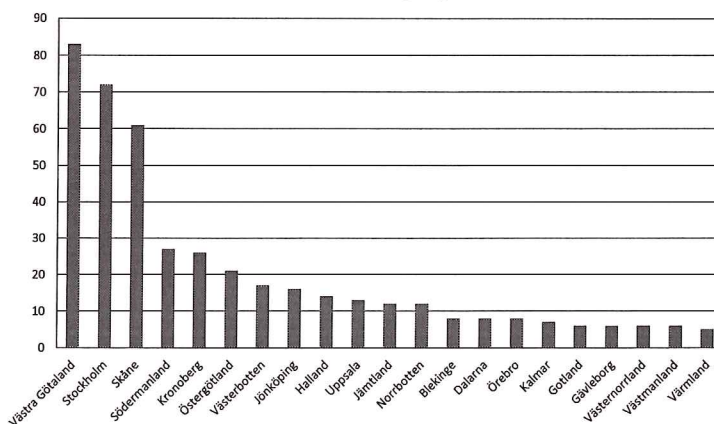
Vem gör vad?

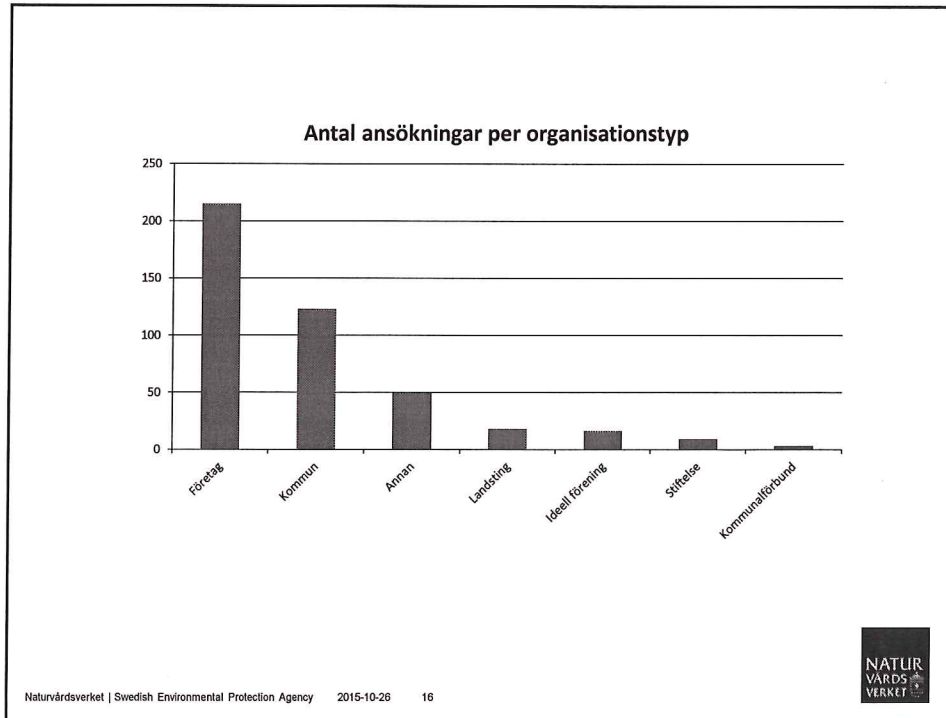
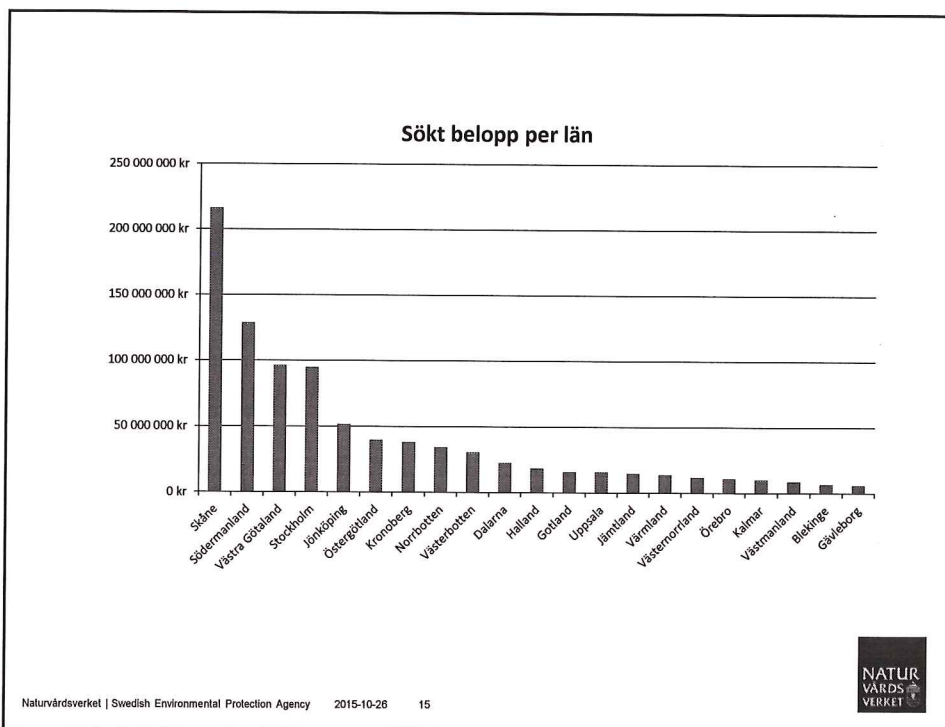
- **Länsstyrelsen**
 - Tar emot ansökan och överlämnar till Naturvårdsverket med eget yttrande
 - Tillför regionalt kontaktnät och kunskap om regionala planer och program
 - Svarar på frågor om ansökan med mera
- **Naturvårdsverket**
 - Prövar ansökningarna och beslutar om stöd vid fyra provningstillfällen per år
 - Stödjer länsstyrelsen
 - Betalar ut pengar
- **Centrala myndigheter**
 - Stöd i bedömningar, vägledning, uppföljning

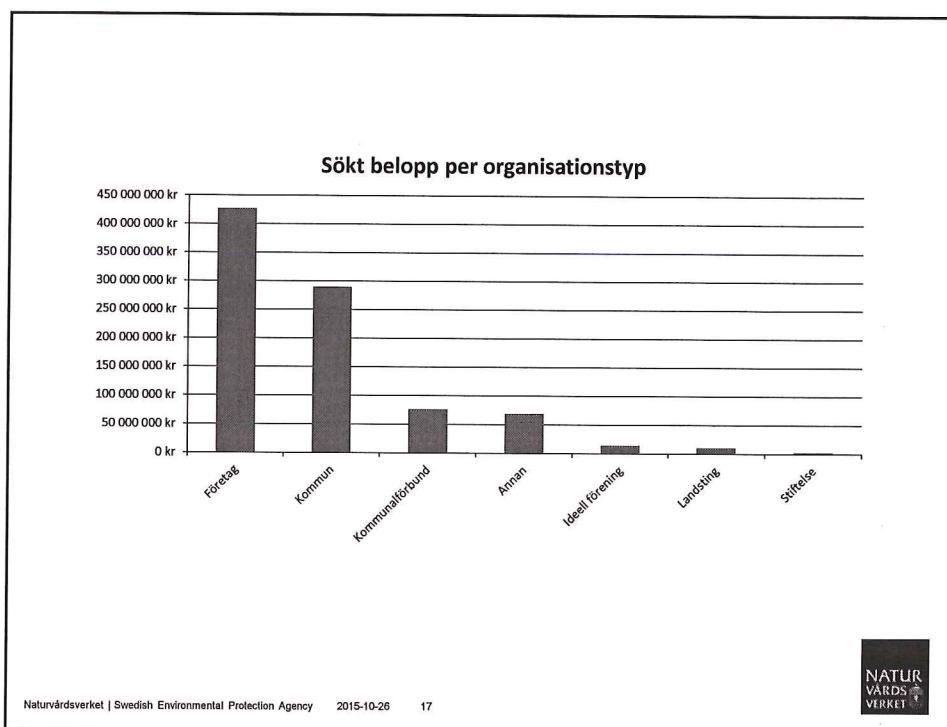
Antal
ansökningar 434
Ladd-
infrastruktur 141

Antal ansökningar per län

Mycket energiåtgärder i omgång 1

- Laddinfrastruktur 141
- Energieffektivisering 82
- Energikonvertering 64
- Information 47
- Transport 38
- Biogas och avfall 27
- Övrigt, förstudier, lustgas 18
- Solceller 18

Totalt:
887 098 184

Sök pengar och förverkliga idéer!

- Tillsammans kan vi minska samhällets påverkan på klimatet.
- Tillsammans kan vi investera i ett mer klimatsmart samhälle.
- Information om hur man ansöker, användbara länkar och ansökningsverktyget finns på Naturvårdsverkets webbplats.

68.

Bästa klimatnytta vinner!

naturvardsverket.se/klimatklivet

Vad är tillräcklig tillsyn?

Gunnar Fredriksson
SKL
FAH 15 oktober 2015

"Miljötillsynen är otillräcklig!"

Har ni tillräcklig tillsyn?

70

Regeringens förvaltningspolitik

Tillsynen ska säkerställa att demokratiskt fattade beslut får genomslag i praktiken

Självständig granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller krav som följer av lagar

Kommunal miljötillsyn

- Reglerad i miljöbalken

- Behovsutredning

Hos en operativ tillsynsmyndighet ska det finnas en utredning om tillsynsbehovet för myndighetens hela ansvarsområde enligt miljöbalken.

- Tillsynsplan

En operativ tillsynsmyndighet ska för varje verksamhetsår upprätta en samlad tillsynsplan som omfattar myndighetens ansvarsområde enligt miljöbalken

Miljötillsynen på tapeten

Miljömyndighetsutredningen (SOU 2015:43)

"Den kommunala tillsynen bör inledningsvis vara kvar hos kommunerna"

OECD:s granskning av svensk miljöpolitik

Brist i enhetlighet när det gäller genomförande och efterlevnad av miljölagstiftningen

OECD 2014

OECD rekommenderar

- NV:s kontroll av tillsynsverksamheten stärks
- Upprätta ett resultatmätningssystem med en enhetlig uppsättning input-, output- och utfallsindikatorer samt förfarande för datarapportering.

Naturvårdsverket

- Metoder för utvärdering av landets tillsynsmyndigheter.
- Enhetliga indikatorer, resultatmätning och rapportering för tillsynsmyndigheterna.

”Miljötillsynen är otillräcklig!”

Vad är tillräcklig miljötillsyn?

Tillräcklig Miljötillsyn

=

Kontroll av Miljöbalken x Tillsynsobjekt

Regeringen om tillsyn

Självständig granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller krav som följer av lagar och andra bindande föreskrifter och vid behov kan leda till beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den objektsansvarige.

Tillsyn ska vara...

- Tydlig
- Rättssäker
- Effektiv

Vilken nivå av kontroll är rimlig?

74.

Att säkerställa syftet med miljöbalken

- Miljöbalkens syfte och mål
- Hänsynsreglerna
- Miljömålen
- Enskilda bestämmelser
- Förordningar
- Föreskrifter

Tillsynsobjekt

- 900 000 tillsynsobjekt
- *Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd...*

Naturvårdsverket konstaterar:

Erfarenheterna från de uppföljande och utvärderande insatser som gjorts visar att det är svårt att få en helhetsbild av hur miljöbalkstillsynen fungerar i hela landet.

75.

Frågor som behöver svar

- Är kontrollen tillräcklig?
- Vilken är graden av lagefterlevnad?
- Ger tillsyn effekt?

Utfallsindikatorer a la OECD?

- **Svar för miljöbalken som helhet?**
Utveckla indikatorer – vad anser vi visar på tillräcklig tillsyn?
- **Miljöfarlig verksamhet**
grad av kontroll/rimlig nivå, antal anmärkningar, antal rättelser
- **Särskilda förordningar eller bestämmelser**
grad av kontroll/rimlig nivå, antal anmärkningar, antal rättelser
